

Petőfi Sándor népies költészete

Indulása a népies költészet jegyében (1842 -1844; első költői korszaka)

- Új irodalmi ízlést honosít meg.
- Elveti a stílromantikát, a stílussal nem akar önálló esztétikai hatást elérni, azt alárendeli a gondolat uralmának.
- Legfőbb esztétikai elve az EGYSZERŰSÉG.
- A közvetlenséget, a természetes könnyedséget, a köznapiságot, az egyszerű szerkezeti felépítést, a magyaros (ütemhangsúlyos) verselést tekintette elérendő célnak. retorikusság, szerkezeti bonyolultság
- A népköltészettől nyer tárgyi és formai ihletet.
- Bravúros egyszerűség – tudatos művészi munka eredménye;
- A népköltészetnél tudatosabb, virtuózabb megformáltság jellemzi népies műdalait.

-
- A népköltészet iránti érdeklődés Petőfi egész pályáját végigkíséri, politikai elképzeléseivel is összekapcsolódik.
 - „A népköltészet az igazi költészet. Legyünk rajta, hogy ezt tegyük uralkodóvá. Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék, s ez a század föladata...”

(Petőfi Sándor levele Arany Jánoshoz)

- „A népiesség számára nem a néphez való leereszkedést jelenti, nem is a népköltészet felemelését, hanem a költészet Helikonjáról való leereszkedést és a népet, **az egyszerű embereket befogadóként, olvasóként elfogadó új művészi attitűdöt.**”

(Horváth János: A magyar irodalmi népiesség Faluditól Petőfiig, Akadémiai Kiadó, Bp., 1978)

- Ő emeli irodalmi rangra a népdalt; a magyar lírikusok évtizedekig az ő dalait utánozzák majd.

Népies helyzetdalok, életképek (zsánerképek)

- **Népies helyzetdal** – A költő beleéli magát egy-egy jellegzetes népi alak: szerelmes juhász, bánatos parasztlegény, vidám borissza helyzetébe, egyes szám első személyben magát az alakot szólaltatja meg.
- Költő \neq a vers beszélőjével
- Pl. *Befordultam a konyhára, A szerelem, a szerelem...*, Hortobágyi kocsmárosné
- Több népies műdala folklorizálódott – ez jól mutatja népdalstílusú költeményeinek sikerét. Pl. *Befordultam a konyhára* (Hallgasd meg megzenésített változatát!)
- Népies műdalainak szókinccse közel állhatott a korabeli beszélt köznyelvhez.

HORTOBÁGYI KOCSMÁROSNÉ...

- Hortobágyi kocsmárosné, angyalom!
Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom;
Debrecentől Nagy-Hortobágy messze
van,
Debrecentől Hortobágyig szomjaztam.
- Szilaj nótát fütyörésznek a szelek,
Lelkem, testem majd megveszi a hideg:
Tekintsen rám, kocsmárosné violám!
Fölmelegszem kökényszeme sugarán.
- Kocsmárosné, hej hol termett a bora?
Savanyú, mint az éretlen vadalma.
Csókolja meg az ajkamat szaporán,
Édes a csók, megédesül tőle szám.
- Szép menyecske... savanyú bor... édes
csók...
Az én lábam idestova tántorog;
Öleljen meg, kocsmárosné édesem!
Ne várja, míg itt hosszában elesem.
- Ej galambom, milyen puha a keble!
Hadd nyugodjam csak egy kicsit fölötte;
Úgyis kemény ágyam lesz az éjszaka,
Messze lakom, nem érek még ma haza.
- **1842**

-
- **Vershelyzet** – Kinek a szerepéből szólal meg a beszélő (jellegzetes népi alak)?
 - Az utazó betér egy kis borozgatásra a hortobágyi kocsmába, s ott udvarol a kocsmárosnénak.
 - Tréfás hangnem; a humor forrása: A beszélő megjátssza magát, hogy közelebb kerülhessen a kocsmárosnéhoz.
 - **A népiesség jegyei:**
 - Ritmus: **ütemhangsúlyos verselés** (mint a népdalokban); háromütemű tizenegyes.

Hor-to-bá-gyi | kocs-má-ros-né, | an-gya-lom!

➤ **Népies megszólítások, kifejezések, indulatszavak:**

angyalom, violám, galambom, hej, ejh

- **Ismétlések, ellentétek** – A versszakok két-két sora képez ellentétet egymással: *rideg külső viszonyok ↔ a kocsmárosné meleg, puha alakja*

BEFORDÚLTAM A KONYHÁRA...

- Befordultam a konyhára,
Rágyujtottam a pipára...
Azaz rágyujtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.
- A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett!
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy odabenn szép leány van.
- Tüzet rakott eszemadta,
Lobogott is, amint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!
- Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem ígézett!
Égő pipám kialudott,
Alvó szívem meggyúladott.
- *Pest, 1843*

Munkácsy
Mihály:
Befordultam
a konyhára...

Forrás:
[hu.wikipedia.
org](http://hu.wikipedia.org)

-
- Vershelyzet
 - A vers az állandó visszavonás, helyesbítés nyelvi játékára épül.
 - A beszélő folyamatosan módosítja, pontosítja vagy épp semmissé teszi előző állításait.
 - utalószók, kötőszók: azaz, hogyha már, nem, azért, aligha
 - Naiv-lépegető, ismétlésekre, párhuzamokra, ellentétekre építő előadásmód
 - Kulcsmotívum: TŰZ
 - Konkrét jelentés ➔ metaforikus jelentés (toposz)

➤ **Életkép/Zsánerkép**

- A mindennapi élet valamely tipikus, jellemző helyzetét, eseményét vagy alakját jeleníti meg, az egyénítést mellőzve, csupán egy-két fő vonással.

Hollósy Simon: A jó bor (1844)

(Forrás: hu.wikipedia.org)

A zsáner a képzőművészetből került az irodalomba. (A romantikában a művészeti ágak szorosan összekapcsolódtak egymással.)

MEGY A JUHÁSZ SZAMÁRON...

- Megy a juhász szamáron,
Földig ér a lába;
Nagy a legény, de nagyobb
Boldogtalansága.
- Gyepes hanton furulyált,
Legelészett nyája.
Egyszer csak azt hallja, hogy
Haldoklik babája.
- Fölpattan a szamárra,
Hazafelé vágat;
De már későn érkezett,
Csak holttestet láthat.
- Elkeseredésében
Mi telhetett tőle?
Nagyot ütött botjával
A szamár fejére.

➤ Jellegzetes népi alak: bús juhász

- Az első versszakban jelzi a figura lelki állapotát – később tudjuk meg, miért boldogtalan (Kronológiai sorrend: 1. – jelen - 2., 3., 4.- múlt.)
- Lelki vihart ábrázol, kitörő érzelmeket.
- A juhász megüti a szamarat. Miért? ➔ TEHETETLENSÉG, FESZÜLTÉG LEVEZETÉSE
- Párhuzam a juhász és a szamár sorsa közt (kiszolgáltatottság).
- Balladai tragikumot sűrít és old fel a komikum eszközeivel.
- A komikum eszközei: a juhász lába a földig ér a samárról, samáron közlekedik, nem lovon;
- Groteszk vonások: a legény boldogtalanságát a beszélő hosszával méri, haragjában a legény ráüt a samárra.
- Az olvasó nem tud meghatódni.

Átírás (parafrázis)

➤ **Lackfi János: Megy Béla bá Trabanton**

➤ Megy Béla bá Trabanton,
Nyakában a lába,
Kétréthajtva fér szegény
Be a kocsjába.

➤ Épp kerítést hegesztett,
Legyen szépen rendbe,
Mikor szól a telefon,
S a főorvos benne.

➤ Pedig úgy volt, már haza
Hozhatja a nénit,
Megszerelve antenna,
Tévét együtt nézik.

➤ Késő bánat, Trabantra
Csap rá az együgyű,
Fényszóró-fémkarika
Gurul, mint jegygyűrű.

➤ 2004

➤ Megy a juhász számáron,
Földig ér a lába;
Nagy a legény, de nagyobb
Boldogtalansága.

➤ Gyepes hanton furulyált,
Legelészett nyája.
Egyszer csak azt hallja, hogy
Haldoklik babája.

➤ Fölpattan a számárra,
Hazafelé vágta;
De már későn érkezett,
Csak holttestet láthat.

➤ Elkeseredésében
Mi telhetett tőle?
Nagyot ütött botjával
A számár fejére.

➤ **Felhasznált irodalom:**

- Goda Imre: *Petőfi az iskolában*, Savaria University Press, Szombathely, 2002
- Illyés Gyula: *Petőfi Sándor*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1974
- Margócsy István: *Petőfi Sándor*, Újmandátum Könyvkiadó, Budapest, 1998
- Pethőné Nagy Csilla: *Irodalom 10.*, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Bp., 2013
- OFI – *Irodalom 10.*, Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2016
- Dr. Mohácsy Károly: *Irodalom II.*, Korona Nova Kiadó, Bp., 1997.
- <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-10-osztaly/petofi-sandor/petofi-sandor-nepies-dalok-nepdalok>
- Összeállította: Radócki-Dukai Virág